

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 11, 2020 | 26.11.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.11.57](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.57)

УДК 336.71

О. А. Криклій,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій
«УАБС» Сумського державного університету (м. Суми)*

ORCID ID: 0000-0002-4825-3950

А. О. Москаленко

*магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Навчально-науковий
інститут бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету (м. Суми)*

ORCID ID: 0000-0002-9548-3361

ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

О. Kryklii

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Scientific-Educational Institute of Business Technologies
«UABS» of Sumy State University (Sumy)*

A. Moskalenko

*Master student of the Department of Finance, Banking and Insurance, Scientific-Educational
Institute of Business Technologies «UABS» of Sumy State University (Sumy)*

THE INFLUENCE OF UNCERTAINTY ON THE LIQUIDITY OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Статтю присвячено дослідженню сутності поняття «невизначеність» та її видів, а також виявленню впливу цього фактору на ліквідність банківської системи України. В роботі розглянуто основні фактори впливу на ліквідність банків та обґрунтовано необхідність врахування такого фактору, як невизначеність. З'ясовано, що теоретичне підґрунтя дослідження поняття «невизначеність» є недостатнім, а рівень цікавості до цієї теми в Україні та світі знаходиться на низькому рівні. Виявлено вплив невизначеності на рівень ліквідності банківської системи. У підсумку зазначено, що невизначеність в частині управління формуванням пасивів може призвести до зменшення припливу вкладень та/або стати причиною їх відтоку (зростання дефіциту ліквідності), а в частині формування активів банку невизначеність породжує страх та невпевненість, котрі є передумовою скорочення обсягів кредитних та інвестиційних операцій до моменту її зниження (формування надлишкової ліквідності), що є причинами виникнення криз ліквідності.

The article is inducted to the study of the essence of the concept of “uncertainty”, because against the background of recent events in Ukraine and the world, this factor acquires considerable importance due to the fact that uncertainty gives rise to the inability to assess

the development of events in the future, both from the standpoint of the likelihood of its realization and from the standpoint of the form its manifestations. In the course of the work, it turned out that the study of uncertainty and its types remain insufficiently developed both at the theoretical and applied levels both among domestic and foreign scientists, the theoretical foundations of the study of the concept of “uncertainty” are insufficient, the level of interest in this topic in Ukraine and the world is at a low level. It was revealed that interest in uncertainty appears only in those periods when certain large-scale unexpected and unpredictable events occur, so over the past 10 years, interest in this problem has appeared during the period of intensified hostilities in the east of Ukraine, during the banking crisis of 2014-2015, and with an outbreak coronavirus infection COVID-19, but however, quickly faded away. The article examines the types of uncertainty — economic, political and social, which are interrelated and equally ambiguous affect the course of business processes, including the activities of banks and the level of their liquidity. It was found that uncertainty always exists, sometimes it increases, and sometimes it decreases, but it always exists in all areas. This work analyses the main factors influencing banks' liquidity (internal and external) and substantiates the need to take into account such a factor as “uncertainty”. It was revealed that there is no single generalized indicator of uncertainty, however, the International Monetary Fund publishes articles F&D, in which it identifies four indices of uncertainty: 1) the World Uncertainty Index (WUI) 2) the World Pandemic Uncertainty Index (WPUI) 3) index of Global Economic Policy Uncertainty (GEPUI) 4) index of Geopolitical Risk (GPR). The influence of uncertainty on the liquidity of the banking system is formalized. As a result, it is indicated that uncertainty in terms of managing the formation of liabilities can lead to a decrease in the inflow of investments and/or cause their outflow (an increase in the liquidity deficit), and in terms of the formation of bank assets, uncertainty generates fear and uncertainty, which are a prerequisite for a reduction in the volume of credit and investment operations until its decrease (formation of excess liquidity), which is the reason for the emergence of liquidity crises.

Ключові слова: *ліквідність; невизначеність; банківська система; фактори впливу; світовий індекс невизначеності; світовий індекс пандемічної невизначеності; індекс невизначеності глобальної економічної політики; індекс геополітичного ризику.*

Keywords: *liquidity; uncertainty; banking system; influencing factors; the World Uncertainty Index; the World Pandemic Uncertainty Index; index of Global Economic Policy Uncertainty; index of Geopolitical Risk.*

Постановка проблеми. Банківська система є однією з найголовніших ланок фінансової системи України, від ефективності та стабільності функціонування якої залежить рівень розвитку економіки країни. Банки у процесі своєї діяльності, постійно наражаються на ризики, одним з яких є ризик незбалансованості ліквідності. Варто зазначити, що негативно впливає на діяльність банку як дефіцит ліквідності, так і її надлишок, адже низький рівень ліквідності свідчить про проблеми з платоспроможністю, а надлишок є показником неефективного використання наявних ресурсів. На сьогодні банки працюють в умовах підвищеного рівня ризику та зростання невизначеності, котра посилилася зі спалахом коронавірусної інфекції COVID-19. Це значно послабило банківську систему, до наявних проблем додалися нові, які тільки погіршили фінансовий стан вітчизняних банків. Тому наразі аналіз впливу фактору невизначеності на банківську ліквідність набуває неабиякої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічним та практичним аспектам вивчення ліквідності банків присвячена велика кількість досліджень як вітчизняних, так і закордонних вчених. Серед них варто виділити: А. Герасимовича, О. Лаврушина, О. Малахову, Р. Михайлюк, О. Оконську, Ю. Ребрик, П. Роуза, В. Рудана, Д. Рябіченка, Дж. Сінкі, І. Стукан, В. Чібісову та інших. У своїх роботах вчені розглядають сутність поняття «ліквідність банку», визначають фактори, котрі чинять на неї вплив, розглядають системи управління ліквідністю та пропонують свої ідеї щодо удосконалення механізму управління нею. Проте, окремі питання потребують подальшого розгляду, зокрема визначення впливу фактору невизначеності на ліквідність банку. У цій сфері недостатнім є як дослідження

безпосередньо поняття «невизначеність», та і вивчення каналів та ступеня їх впливу на діяльність банків, зокрема на рівень їх ліквідності.

Грунтовні дослідження в цій сфері представлені лише у праці «Невизначеність економічної політики та формування ліквідності банків», над якою працювали Аллен Н. Бергер, Омран Гедхамі, Х'ю Х. Кім, Сіньюмін Лі. В цій роботі комплексно досліджено вплив економічної невизначеності на загальний обсяг ліквідності банків, а також на його складові в частині активів, пасивів та позабалансових складових. Автори виявили, що економічна невизначеність зменшує формування активів та позабалансової ліквідності банків, але збільшує створення ліквідності в частині пасивів, приводячи до зменшення загальної ліквідності. Науковці дійшли висновку, що невизначеність завдає шкоди економіці, оскільки заважає здатності банків виконувати свою ключову функцію посередницької діяльності з ліквідними коштами на виробничі цілі [1].

Бачимо, що питання впливу невизначеності на ліквідність банків на мікро- та макrorівнях залишається відкритим та потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є уточнення сутності поняття «невизначеність» та її видів, а також визначення механізму впливу фактору невизначеності на ліквідність банку.

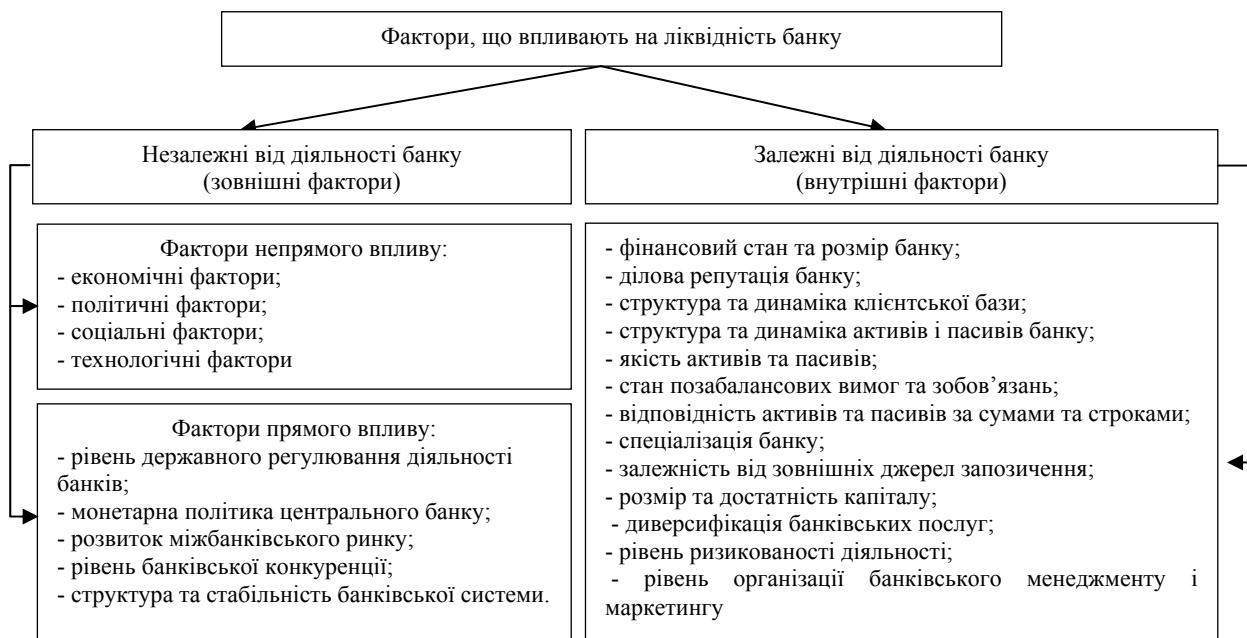
Виклад основного матеріалу. У сучасній економіці роль банків переоцінити неможливо, адже саме банки акумулюють тимчасово вільні кошти суб'єктів господарювання та розподіляють їх між різними галузями економіки, що дозволяє зробити процес виробництва безперервним.

Підтримка достатнього рівня ліквідності є необхідною передумовою для забезпечення стабільної роботи банку, належного розподілу та використання ресурсів. Тому важливим є ефективне управління ліквідністю на мікро- та макrorівнях банківської системи, що повинно розпочинатися зі з'ясування сутності поняття «ліквідність банку».

За результатами дослідження під ліквідністю банку пропонуємо розуміти його здатність своєчасно та в повному обсязі забезпечити виконання взятих на себе зобов'язань та забезпечити можливі потреби клієнтів в кредитних коштах зі збереженням позитивної маржі між вартістю розміщення та залучення коштів.

Стан ліквідності як окремого банку, так і банківської системи залежить від впливу низки факторів, виявлення та формалізація впливу яких є важливою для побудови системи ефективного управління ліквідністю на мікро- та макrorівнях банківської системи.

В економічній літературі відсутній єдиний підхід до систематизації та класифікації факторів впливу на ліквідність банку, що зумовлено особливостями проведення конкретних досліджень. Зазначимо, що зазвичай науковці виокремлюють дві групи факторів, що впливають на ліквідність – внутрішні та зовнішні (рис. 1).

Рис. 1. Фактори впливу на ліквідність банку

Джерело: систематизовано автором

До зовнішніх факторів належать усі фактори, котрі банк не може контролювати та котрими не може керувати, а до внутрішніх, навпаки, ті, на які банк має безпосередній вплив та може коригувати їх шляхом застосування відповідних регуляторних впливів.

Зовнішні фактори слід розподілити на:

- фактори непрямого впливу, тобто фактори, що здійснюють вплив на рівні національної економіки;
- фактори прямого впливу, тобто ті фактори, що чинять вплив на рівні банківської системи.

До внутрішніх факторів відносимо такі, котрі виникають на рівні окремого банку та на які банк може впливати.

Звернемо увагу на відсутність виокремлення в наукових дослідженнях такого фактору впливу на ліквідність, як невизначеність. Вважаємо, що цей фактор, на тлі останніх подій в Україні та світі, набуває неабиякого значення, адже саме невизначеність породжує неможливість оцінити розвиток подій в майбутньому, як з позиції ймовірності її реалізації, так і з позиції виду її прояву.

Найчастіше невизначеність ототожнюють з ризиком, адже вона пов'язана з неможливістю оцінити ймовірність настання певних подій та масштаби їх вияву. Дійсно, прийняття економічних рішень в умовах невизначеності призводить до виникнення ризику. Проте відмінність невизначеності від ризику полягає в тому, що ризик передбачає можливість оцінки ймовірності настання подій та наслідків їх реалізації. Результативність ризику виявляється в ймовірності відхилення від очікуваних показників діяльності економічних агентів.

Досліджуючи сутність поняття «невизначеність», ми з'ясували, що ці питання залишаються недостатньо розробленими як на теоретичному, так і на прикладному рівнях як серед вітчизняних, так закордонних науковців, проте в економічній літературі все ж існує декілька підходів до визначення його сутності.

Спочатку звернемося до розуміння поняття «невизначеність» класиками економічної теорії – Дж. Кейнсом, Ф. Найтом та Л. Мізесом.

Дж. Кейнс був одним із перших економістів, що розкрив сутність поняття «невизначеність». Згідно з кейнсіанською теорією, невизначеність – це події, що не мають наукової бази для обчислення ймовірності їх настання, але потребують певних дій щодо їх усунення. Науковець вважає межу між тим, що відомо напевно, та тим, що відомо ймовірно, невизначеністю [2].

Кардинально іншою є думка Л. Мізеса, котрий визначає невизначеність як наслідок обмеженості людських можливостей, який не дає можливості встановити необхідні закони та створює ситуації ніби випадкових подій. Вчений визначає невизначеність як основну умову існування свободи вибору [3].

Схожий погляд на сутність поняття «невизначеність» має Ф. Найт, котрий визначає останню як недостатню обізнаність та необхідність діяти, спираючись не на власний розсуд, а на конкретні знання [4].

Попри низьку зацікавленість до вивчення цього поняття, з року в рік наукові підходи до трактування «невизначеності» змінювалися, вдосконалювалися та доповнювалися. Так, у таблиці 1 наведені сучасні підходи вітчизняних вчених до розуміння поняття «невизначеність».

Таблиця 1.

Підходи до визначення сутності поняття «невизначеність» вітчизняними науковцями

Автор	Визначення поняття «невизначеність»
Т. Букорос [5]	об'єктивна неможливість здобуття абсолютного знання про об'єктивні та суб'єктивні фактори функціонування системи, неоднозначність її параметрів.
О. Віннічук [6]	неможливість точно спрогнозувати оптимальний вектор розвитку складної системи, певну реакцію на багатоваріантність, неоднозначність суспільних процесів.
В. Корчева, Н. Крючкова [7]	не тільки відсутність знань про майбутнє, але і його непізнаваність, що пов'язано з відсутністю частини створеної для цього інформації.
М. Боровик [8]	ситуація, коли повністю або частково відсутня інформація про можливі стани об'єкта і зовнішнього середовища.

Джерело: систематизовано автором

У закордонній літературі найпоширенішим є трактування невизначеності як ситуації, в якій економічні агенти усвідомлюють свої обмежені знання про наявні факти та можливі майбутні результати [9].

Л. Карнізова та К. Лі стверджують, що невизначеність допомагає передбачити спади за наявності стандартних фінансових змінних [10].

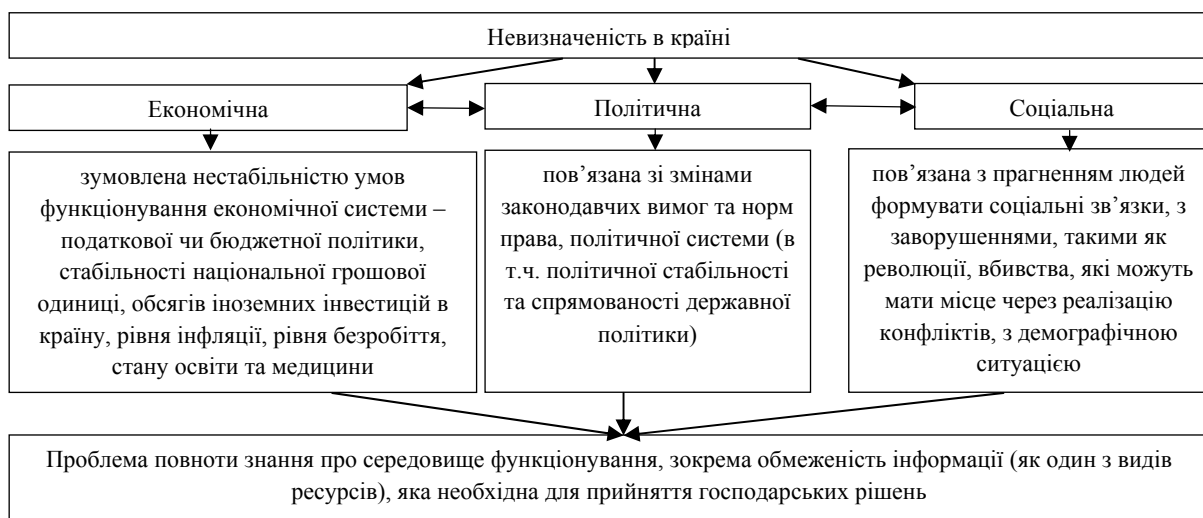
Група економістів, котрі займалися вимірюванням економічної невизначеності та з'ясували її макроекономічний вплив на прикладі Іспанії, пропонують наступне визначення: «Невизначеність – ситуація, в якій майбутній результат події невідомий, і, крім того, неможливо витягнути з минулого досвіду інформацію, щоб обчислити вірогідність події» [11].

Автори роботи «Економічна невизначеність та банківський ризик: дані економіки, що розвивається» визначають економічну невизначеність як умовну мінливість подій, котрі непередбачувані з точки зору економічних агентів [12].

Підсумовуючи вищенаведені підходи, під невизначеністю пропонуємо розуміти характеристику ринкового середовища, котра не піддається оцінці та пов'язана з обмеженістю інформації про умови, в яких буде відбуватися економічна діяльність. Вважаємо, що високий рівень невизначеності може негативно вплинути на економічний та фінансовий розвиток, оскільки економічні суб'єкти можуть скасувати або відкласти інвестиційні рішення, поки високий рівень невизначеності не зменшиться.

Наразі теоретичне підґрунтя дослідження поняття «невизначеність» є недостатнім, а також рівень цікавості до цієї теми в Україні та світі знаходиться на низькому рівні, про що свідчить аналіз, проведений за допомогою Google Trends. Так, в Україні кількість запитів з цієї тематики на українській, російській та англійських мовах є мізерною. Відмітимо, що інтерес до невизначеності з'являється лише у ті періоди, коли трапляються певні масштабні несподівані та непередбачувані події. За останні 10 років цікавість до цієї проблеми з'являлася у період активізації військових дій на сході України, у період банківської кризи 2014-2015 років та зі спалахом коронавірусної інфекції COVID-19, проте інтерес швидко згасав.

Поняття невизначеності є досить складним і має прояв в усіх сферах, звідки й з'являються її ключові класифікаційні ознаки (рис. 2).

Рис. 2. Взаємозв'язок економічної, політичної та соціальної невизначеності

Джерело: розроблено автором

Відмітимо, що невизначеність існує завжди, іноді посилюється, а іноді послаблюється, проте існує завжди та в усіх сферах. Усі вищенаведені різновиди невизначеності взаємозалежні та однаково неоднозначно впливають на перебіг господарських процесів, включаючи діяльність банків та рівень їх ліквідності.

Єдиного узагальненого показника невизначеності не існує, проте Міжнародний Валютний Фонд публікує статті FsD, в яких виділяє чотири індекси невизначеності:

- світовий індекс невизначеності (WUI) – відбиває невизначеність, пов'язану з економічними та політичними подіями, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. В індексі використовується єдине джерело для всіх країн, що дозволяє порівнювати рівень невизначеності за країнами [13];

- світовий індекс пандемічної невизначеності (WPUI) – відбиває невизначеність, пов'язану з пандеміями та іншими спалахами захворювань [14];

- індекс невизначеності глобальної економічної політики (GEPUI) – являє собою середньозважене значення національних індексів економіко-політичної невизначеності. Будуються дві версії індексу GEPUI перша, заснована на показниках ВВП у поточних цінах, і друга, заснована на ВВП з поправкою на інфляцію [15];

- індекс геополітичного ризику (GPR) – відбиває невизначеність, пов'язану з несприятливими геополітичними подіями (наприклад, терористичними актами або початком війни) [16].

Індекси охоплюють 143 країни – всі країни світу з населенням не менше ніж 2 млн осіб та будуються шляхом аналізу текстових звітів за країнами від Підрозділу економічної розвідки, компаній з бізнес-аналітики, які щоквартально надають звіти за країнами, провідних міжнародних газет, зокрема, шляхом підрахування кількості згаданих слів «невизначеність» та його варіантів при розрахунку WUI; слів «невизначеність», що з'являються поруч із термінами «пандемії» при розрахунку WPUI; слів,

пов'язаних з геополітичною напругою при розрахунку GPR. Вище значення означає вищу невизначеність, і навпаки.

Зазначимо, що на сучасному етапі банки як ніколи повинні працювати в умовах підвищеного рівня невизначеності, оскільки зростають масштаби негативних наслідків, пов'язаних з поширенням коронавірусу COVID-19. У міру того, як все більше країн посилюють протиепідемічні заходи включно з карантинном та соціальним дистанціюванням, страх зараження та втрати доходів збільшує невизначеність у всьому світі. Схематично вплив невизначеності, на прикладі спалаху коронавірусної інфекції, на ліквідність банківської системи представлений на рисунку 3.

Рис. 3. Вплив невизначеності на ліквідність банківської системи на прикладі спалаху COVID-19

Джерело: розроблено автором

Отже, бачимо, що невизначеність в частині управління формуванням пасивів може призвести до зменшення припливу вкладень та/ або стати причиною їх відтоку (зростання дефіциту ліквідності). В частині формування активів банку невизначеність породжує страх та невпевненість, котрі є передумовою скорочення обсягів кредитних та інвестиційних операцій до моменту її зниження (формування надлишкової ліквідності).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Невизначеність слід розуміти як характеристику ринкового середовища, котра не піддається оцінці та пов'язана з обмеженістю інформації про умови, в яких буде відбуватися економічна діяльність. Невизначеність породжує неможливість оцінити розвиток подій в майбутньому, як з позиції ймовірності її реалізації, так і з позиції виду її прояву, тому високий рівень невизначеності може негативно вплинути на економічний розвиток.

Прояв будь-якого з видів невизначеності (економічна, політична, соціальна) однаково сильно та неоднозначно впливають на перебіг господарських процесів, включаючи діяльність банків та рівень їх ліквідності. Так, невизначеність може коштувати банкам припливу вкладень (дефіцит ліквідності) та економіці, загалом, декілька пунктів зростання валового внутрішнього продукту. Невизначеність породжує страх та невпевненість, котрі є передумовою відкладання або ж навіть відмови від інвестицій, заморожує розвиток ринків тривалого споживання, в тому числі ринки нерухомості та автомобільний, до моменту її зниження (формування надлишкової ліквідності).

Підсумувавши зазначимо, що більшість наукових робіт, що стосуються невизначеності, концентрується на її впливі на реальну економічну діяльність, що зазвичай базується на інвестуванні (зменшення обсягу виробництва в країні пояснюється припиненням інвестицій та зайнятості фірм до зникнення невизначеності). Пізніші роботи розширюють попередню літературу, виявляють, що невизначеність погіршує фінансові обмеження, з якими стикаються фірми, що вразливість економіки до невизначеності залежить від сили фінансових установ. Проте ці роботи майже не розглядають, чи впливає невизначеність на ризики фінансових установ, зокрема банків. Тому подальшими дослідженнями буде аналіз впливу індикаторів невизначеності на ліквідність банківської системи України, адже ефективне управління ліквідністю є стратегічним завданням для банків.

Список літератури.

1. Berger A. N., Guedhami O., Kim H. and Li X. Economic Policy Uncertainty and Bank Liquidity Creation. Journal of Financial Intermediation, Forthcoming. 2017. URL:

https://sc.edu/study/colleges_schools/moore/documents/finance/berger/economic-policy-uncertainty-and-liquidity-creation-november-2017-11-7.pdf (дата звернення: 01.11.2020).

2. Кейнс Д. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М. : Прогрес, 1978.
3. Найт Ф. Риск, неопределенность и прибыль – М. : Дело, 2003. – 233 С.
4. Мизес Л. Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории. – М. : Экономика, 2000. – 878 с.
5. Букорос Т. О. Невизначеність як фактор політичних змін. Чорноморський державний університет ім. Петра Могили. Наукові праці: Політологія. 2015. Т. 260. № 248: С. 62-65.
6. Віннічук О. Політична невизначеність як складова розвитку українського суспільства. Львівський політехнічний національний університет. Політичні науки. 2016. Вип. 2. № 2: С. 7-12.
7. Корчева В. І., Крючкова Н. М. Концепція невизначеності в сучасній економічній теорії. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. №5: С. 73-77.
8. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
9. The impact of uncertainty on activity in the euro area. European Central Bank. Economic Bulletin. 2016. Issue 8. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb201608.en.pdf> (дата звернення: 01.11.2020).
10. Karnizova L. and Jiaxiong C. Economic Policy Uncertainty, Financial Markets and Probability of US Recessions. Economics Letters 125.2. 2014. pp. 261-265. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/82577811.pdf> (дата звернення: 01.11.2020).
11. Ghirelli C., Gil M., Pérez J. and Urtasun A.. Measuring economic and economic policy uncertainty and their macroeconomic effects: the case of Spain. Empirical Economics. 2019. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00181-019-01772-8> (дата звернення: 01.11.2020).
12. Wu J., Yao Y., Chen M. and Jeon B. Economic uncertainty and bank risk: Evidence from emerging economies. School of Economics Working Paper Series. LeBow College of Business, Drexel University. 2019. 54 p. URL: <http://apjfs.org/resource/global/cafm/2019-11-1.pdf> (дата звернення: 01.11.2020).
13. The World Uncertainty Index. International monetary fund. Finance & development. 2020. Volume 57, Issue 1. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2020/03/imf-launches-world-uncertainty-index-wui-furceri.htm> (дата звернення: 01.11.2020).
14. Ahir H., Bloom N. and Furceri D. Global Uncertainty Related to Coronavirus at Record High. International monetary fund. IMFBlog. 2020. URL: <https://blogs.imf.org/2020/04/04/global-uncertainty-related-to-coronavirus-at-record-high/> (дата звернення: 01.11.2020).
15. Economic Policy Uncertainty Index. Economic Policy Uncertainty. URL: <https://www.policyuncertainty.com/index.html> (дата звернення: 01.11.2020).
16. Geopolitical Risk Index. Economic Policy Uncertainty. URL: <https://www.policyuncertainty.com/gpr.html> (дата звернення: 01.11.2020).

References.

1. Berger, A.N. Guedhami, O. Kim, H. and Li, X. (2017) “Economic Policy Uncertainty and Bank Liquidity Creation”, Journal of Financial Intermediation, Forthcoming, available at: https://sc.edu/study/colleges_schools/moore/documents/finance/berger/economic-policy-uncertainty-and-liquidity-creation-november-2017-11-7.pdf (Accessed: 01 November 2020).
2. Кейнс, Дж. М. (1978), *Общая теория занятости, процента и денег* [General theory of employment, interest and money], Прогрес, Москва, Россия.
3. Найт, Ф. (2003), *Risk, neopredelennost' i pribyl'* [Risk, uncertainty and profit], Дело, Москва, Russia.
4. Мизес, Л. (2000), *Chelovecheskaja dejatel'nost': Traktat po jekonomicheskoy teorii* [Human Activity: A Treatise on Economic Theory], Jekonomika, Moscow, Russia.
5. Букорос, Т.О. (2015), “Uncertainty as a factor of political change”, Chornomors'kyj derzhavnyj universytet im. Petra Mohyly. Naukovi pratsi: Politolohiia. no. 248, pp. 62-65.
6. Віннічук, О. (2016), “Political uncertainty as a component of the development of Ukrainian society”, L'vivs'kyj politekhnichnyj natsional'nyj universytet. Politychni nauky, vol. 2, no. 2: pp. 7-12.
7. Корчева, В.І. and Крючкова, Н.М. (2015), “The concept of uncertainty in modern economic theory”, Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, no. 5, pp. 73-77.
8. Боровик, М.В. (2018), *Ryzыk-menedzhment : konspekt leksij dlja studentiv mahistratury usikh form navchannia spetsial'nosti 073 – Menedzhment* [Risk management: a synopsis of lectures for master's students of all forms of education, specialty 073 - Management], KhNUMH im. O. M. Beketova, Kharkiv, Ukraine.

9. European Central Bank (2016), "The impact of uncertainty on activity in the euro area", *Economic Bulletin*, Issue 8, available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb201608.en.pdf> (Accessed: 01 November 2020).
10. Karnizova, L. and Jiaxiong C. (2014). "Economic Policy Uncertainty, Financial Markets and Probability of US Recessions", *Economics Letters* 125.2, available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/82577811.pdf> (Accessed: 01 November 2020).
11. Ghirelli, C. Gil, M. Pérez, J. and Urtasun, A. (2019). "Measuring economic and economic policy uncertainty and their macroeconomic effects: the case of Spain", *Empirical Economics*, available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00181-019-01772-8> (Accessed: 01 November 2020).
12. Wu, J. Yao, Y. Chen, M. and Jeon, B. (2019), "Economic uncertainty and bank risk: Evidence from emerging economies", *School of Economics Working Paper Series. LeBow College of Business, Drexel University*, available at: <http://apjfs.org/resource/global/cafm/2019-11-1.pdf> (Accessed: 01 November 2020).
13. International monetary fund (2020), "The World Uncertainty Index", *Finance & development*, vol. 57, Issue 1, available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2020/03/imf-launches-world-uncertainty-index-wui-furceri.htm> (Accessed: 01 November 2020).
14. Ahir, H. Bloom, N. and Furceri, D. "Global Uncertainty Related to Coronavirus at Record High", *International monetary fund Blog*, available at: <https://blogs.imf.org/2020/04/04/global-uncertainty-related-to-coronavirus-at-record-high/> (Accessed: 01 November 2020).
15. Economic Policy Uncertainty (2020), *Economic Policy Uncertainty Index*, available at: <https://www.policyuncertainty.com/index.html> (Accessed: 01 November 2020).
16. Economic Policy Uncertainty (2020), *Geopolitical Risk Index*, available at: <https://www.policyuncertainty.com/gpr.html> (Accessed: 01 November 2020).

Стаття надійшла до редакції 06.11.2020 р.